

EUROOPAN TIETOSUOJAVALTUUTETTU

Tiivistelmä Euroopan tietosuojavaltuutetun lausunnosta, joka koskee manipulointia verkossa ja henkilötietoja

(Koko lausunto on luettavissa englanniksi, ranskaksi ja saksaksi Euroopan tietosuojavaltuutetun verkkosivuilla www.edps.europa.eu)

(2018/C 233/06)

Yhteiskunnan ja talouden digitalisoinnilla on vaihtelevia vaikutuksia kansalaisten päätöksentekoon osallistumiseen sekä esteisiin, jotka haittaavat kansalaisten osallistumista demokraattisiin prosesseihin.

Massadatan analysointi ja tekoälyjärjestelmät ovat mahdollistaneet suurien tietomäärien keräämisen, yhdistämisen, analysoinnin ja tallentamisen määräämättömäksi ajaksi. Kahden viime vuosikymmenen aikana useimmille verkkopohjaisille palveluille on kehittynyt vallitseva liiketoimintamalli, joka perustuu ihmisten seurantaan verkossa sekä tietojen keräämiseen heidän ominaisuuksistaan, terveydestään, ihmissuhteistaan sekä ajatuksistaan ja näkemyksistään. Tämän tavoitteena on tulojen saaminen digitaalisesta mainonnasta. Nämä digitaaliset markkinat ovat yhä enemmän keskittyneet muutamien yritysten ympärille, jotka toimivat tehokkaina internetin portinvartijoina. Näillä yrityksillä on koko historian suurin inflaatiotarkistettu markkina-arvo.

Tämä digitaalinen ekosysteemi on yhdistänyt ihmisiä kaikkialla maailmassa. Yli 50 prosenttia väestöstä käyttää internetiä. Internetiä käyttävien jakautuminen maantieteellisen sijainnin sekä vaurauden ja sukupuolen mukaan on kuitenkin hyvin epätasaista. Alun optimismi niistä mahdollisuuksista, joita internet ja sosiaalinen media tarjoavat kansalaisten osallistumiselle, on paljolti vaihtunut huoleksi ihmisten manipuloinnista ensinnäkin siten, että heistä jatkuvasti kerätään usein intiimejä tietoja, ja toiseksi siten, että heidän verkossa nähtäväksi saamiaan tietoja kontrolloidaan heistä tehdyn luokituksen perusteella. Netissä leviävät voimakkaat mielipiteenilmaukset ovat monille algoritmipohjaisille palveluille keskeinen tekijä arvонуonnissa. Tuotteet ja sovellukset suunnitellaan siten, että ne saavat osakseen mahdollisimman paljon huomiota ja että niihin miellytään. Yhteydessä oleminen on ainakin nykyisessä mallissa johtanut jakautumiseen.

Tämän seurauksena on käyty keskustelua harhaanjohtavista, vääristä tai loukkaavista tiedoista ("sisällöstä"), joita tarjotaan ihmisille ja joilla pyritään vaikuttamaan poliittiseen keskusteluun ja vaaleihin. Tätä ilmiötä nimitetään valeuutisiksi tai verkossa olevaksi disinformaatioksi. Ratkaisuissa on keskitytty avoimuutta lisääviin toimenpiteisiin ja tiedonlähteen paljastamiseen. Niissä jätetään kuitenkin huomiotta haitallisesta toiminnasta hyötävien ekosysteemin toimijoiden vastuuvollisuus. Samaan aikaan markkinoiden keskittyminen ja järjestelmälustojen hallitsevuuden lisääntyminen merkitsevät uutta uhkaa tiedotusvälineiden moniarvoisuudelle. Luottamus digitaalista ekosysteemiä kohtaan on vaakalaudalla, mikä Euroopan tietosuojavaltuutetun mukaan kuvaa yksityisyyden ja sananvapauden keskinäistä riippuvuutta. Ihmisten käytettävissä olevan intiimin tilan pienentyminen yritysten ja julkisen hallinnon suorittaman väistämättömän seurannan vuoksi vaikuttaa tukahduttavasti ihmisten valmiuteen ja halukkuuteen ilmaista mielipiteensä ja luoda vapaasti keskinäisiä suhteita, myös demokratian tilan kannalta olennaisella kansalaisfoorumilla. Tässä lausunnossa käsitellään sen vuoksi sitä, miten henkilötietoja käytetään tietyn sisällön mikrokohdistamiseksi yksityishenkilöihin ja ryhmiin, ja asiaan liittyviä perusoikeuksia ja arvoja ja sekä lainsäädäntöä, jolla pyritään lieventämään uhkia.

Euroopan tietosuojavaltuutettu on useiden vuosien ajan vaatinut yhteistyön tehostamista tietosuojaviranomaisten ja muiden sääntelyviranomaisten välillä henkilöiden oikeuksien ja etujen turvaamiseksi digitaalisessa yhteiskunnassa. Tämän vuoksi käynnistimme digitaalisen clearing house -järjestelmän vuonna 2017. Kun otetaan huomioon huoli siitä, että poliittiset kampanjat voivat hyödyntää digitaalista ympäristöä voidakseen kiertää voimassa olevaa lainsäädäntöä⁽¹⁾, katsoimme, että nyt on aika ulottaa tämä yhteistyö kattamaan myös vaaleja sääntelevät viranomaiset ja audiovisuaalialan sääntelyviranomaiset.

1. SYYT TÄMÄN LAUSUNNON JULKAISEMISEEN

i) Käynnissä oleva intensiivinen julkinen keskustelu

Parhailaan on käynnissä intensiivinen julkinen keskustelu digitaalisten tietojen nykyisen laajan ja monimutkaisen ekosysteemin vaikutuksista, jotka ulottuvat markkinatalouden lisäksi myös talouspolitiikkaan sekä poliittisen toimintaympäristön ja talouselämän keskinäiseen vuorovaikutukseen. Suurilla alustoilla on keskeinen rooli tässä ekosysteemissä. Ne hyötävät suhteettomasti digitaalisen mainonnan kasvusta ja lisäävät suhteellista valtaansa sen kehityksen myötä. Henkilötietoja tarvitaan yksityishenkilöille tarjottavien viestien segmentointiin, kohdentamiseen ja mukauttamiseen. Valtaosa mainostajista ei kuitenkaan tiedä, miten tähän liittyviä päätöksiä tehdään, eikä valtaosa yksityishenkilöistä tiedä, miten heitä käytetään hyväksi. Järjestelmä palkitsee sensaatiohakuista ja nopeasti leviävää sisältöä, eikä siinä

⁽¹⁾ Ks. esimerkiksi <http://www.independent.co.uk/news/uk/politics/election-2017-facebook-ads-marginal-seats-tories-labour-outdated-election-spending-rules-a7733131.html> [viitattu 18.3.2018].

yleensä tehdä eroa kaupallisen ja poliittisten mainonnan välillä. Paljastukset tahallisen disinformaation ("valeuutisten") levittämisestä tämän järjestelmän kautta ovat antaneet aiheita pelätä demokratiioihin kohdistuvia uhkia. Keskittyminen leimaa myös tekoälyjärjestelmien markkinoita. Näiden järjestelmien käyttövoimana ovat tiedot, ja jos niitä ei valvota, ne lisäävät kansalaisten etäisyyttä päätöksentekoon ja päätöksenteon hallitsemattomuutta tässä ympäristössä.

ii) Tietosuojalainsäädännön ja poliittisten kampanjojen merkitys

Yksityisyyttä ja tietosuojaaja koskevat perusoikeudet ovat selkeästi olennainen tekijä tämän tilanteen korjaamisessa. Kaikkien riippumattomien tietosuojaviranomaisten onkin otettava ne strategiseksi painopisteeksi. Tietosuojan sääntelyviranomaiset antoivat vuonna 2005 henkilötietojen käyttöä poliittiseen viestintään koskevan päätöslauselman Resolution on the Use of Personal Data for Political Communication. Siinä ne toivat maailmanlaajuisesti esille olennaisia tietosuojaongelmia, jotka liittyvät henkilötietojen lisääntyneeseen käsittelyyn muiden kuin kaupallisten toimijoiden toimesta. Siinä viitattiin erityisesti todelliseen tai oletettuun moraaliseen ja poliittiseen vakaumukseen tai toimintaan tai äänestystoimintaan liittyvien arkaluonteisten tietojen käsittelyyn ja sellaisten henkilöiden invasiiviseen profilointiin, jotka luokitellaan nykyään – toisinaan virheellisesti tai pinnallisen yhteyden perusteella – suopeasti suhtautuviksi, kannattajiksi tai puolueen jäseniksi ⁽¹⁾. Kansainvälisessä päätöslauselmassa vaadittiin, että tietojen minimointia, lainmukaista käsittelyä, suostumusta, avoimuutta, rekisteröityjen oikeuksia, käyttötarkoituksen rajoittamista ja tietoturva koskevien tietosuojasääntöjen täytäntöönpanoa on valvottava entistä tarkemmin. Nyt on hyvä aika esittää tämä vaatimus uudelleen.

Tietosuojaaja ja sähköisen viestinnän luottamuksellisuutta koskevaa EU:n lainsäädäntöä sovelletaan tietojen keräämiseen, profilointiin ja mikrokohdistamiseen. Sen asianmukaisen täytäntöönpanon pitäisi auttaa minimoimaan yksittäisten ihmisten ja ryhmien manipulointipyrkimyksistä aiheutuvat haitat. Äänestäjiä koskevia tietoja EU:ssa käsittelevät poliittiset puolueet kuuluvat yleisen tietosuoja-asetuksen soveltamisalaan. Yleisessä tietosuoja-asetuksessa määritellään henkilötiedot, joista ilmenee poliittisia mielipiteitä, erityisesti henkilötietoryhmiksi. Tällaisten tietojen käsittely on yleisesti kielletty, paitsi jos sovelletaan jotain asetuksessa mainittua poikkeusta. Seuraavat kaksi poikkeusta ovat erityisen tärkeitä poliittisten kampanjojen yhteydessä, joten ne on syytä mainita kokonaisuudessaan:

- "d) käsittely suoritetaan poliittisen, filosofisen, uskonnollisen tai ammattiliittotoimintaan liittyvän säätöön, yhdistyksen tai muun voittoa tavoittelemattoman yhteisön laillisen toiminnan yhteydessä ja asianmukaisin suojatoimin, sillä edellytyksellä, että käsittely koskee ainoastaan näiden yhteisöjen jäseniä tai henkilöitä, joilla on yhteisöihin säännölliset, yhteisöjen tarkoituksiin liittyvät yhteydet, ja että tietoja ei luovuteta sivullisille ilman rekisteröityjen suostumusta;
- e) käsittely koskee henkilötietoja, jotka rekisteröity on nimenomaisesti saattanut julkisiksi; [...];
- g) käsittely on tarpeen tärkeää yleistä etua koskevasta syystä unionin oikeuden tai jäsenvaltion lainsäädännön nojalla, edellyttäen että se on oikeasuhteinen tavoitteeseen nähden, siinä noudatetaan keskeisiltä osin oikeutta henkilötietojen suojaan ja siinä säädetään asianmukaisista ja erityisistä toimenpiteistä rekisteröidyn perusoikeuksien ja etujen suojaamiseksi."

Johdanto-osan 56 kappaleessa selvennetään 9 artiklan 2 kohdan g alakohtaa seuraavasti: "[j]os demokraattisen järjestelmän vaaleihin liittyvä toiminta tietyissä jäsenvaltioissa edellyttää, että poliittiset puolueet keräävät henkilötietoja henkilöiden poliittisista mielipiteistä, kyseisten tietojen käsittely voidaan sallia yleisen edun vuoksi sillä edellytyksellä, että otetaan käyttöön asianmukaiset suojatoimet".

Monet tietosuojaviranomaiset ovat laatineet sääntöjä tai ohjeita, jotka koskevat poliittisiin tarkoituksiin tehtävää tietojenkäsittelyä.

- Maaliskuussa 2014 Italian tietosuojaviranomainen hyväksyi säännöt poliittisten puolueiden suorittamasta henkilötietojen käsittelystä. Säännöissä korostetaan internetissä, esimerkiksi verkkoyhteisöissä tai -foorumeilla julkaistavien henkilötietojen poliittisen viestinnän tarkoituksiin käyttämisen yleistä kieltämistä, jos kyseiset tiedot on kerätty muihin tarkoituksiin ⁽²⁾.
- Marraskuussa 2016 Ranskan kansallinen tietosuojakomissio (CNIL) antoi poliittista viestintää koskevia vuoden 2012 suosituksia täydentäviä ohjeita, joissa täsmennetään henkilötietojen käsittelystä verkkoyhteisöissä annettuja sääntöjä. CNIL korosti erityisesti, että äänestäjien henkilötietojen yhdistäminen äänestäjien profiloimiseksi ja tavoittamiseksi verkkoyhteisöissä voi olla lainmukaista vain, jos se perustuu suostumukseen tietojen käsittelyn perusteena ⁽³⁾.

⁽¹⁾ Päätöslauselma on osoitteessa <https://icdppc.org/wp-content/uploads/2015/02/Resolution-on-Use-of-Personal-Data-for-Political-Communication.pdf> [viitattu 18.3.2018].

⁽²⁾ <http://www.garanteprivacy.it/web/guest/home/docweb/-/docweb-display/docweb/3013267> "Provvedimento in materia di trattamento di dati presso i partiti politici e di esonero dall'informativa per fini di propaganda elettorale", julkaistu 26. maaliskuuta 2014 Italian tietosuojaviranomaisen virallisessa lehdessä nro 71 [asiak. nro verkossa 3013267].

⁽³⁾ <https://www.cnil.fr/fr/communication-politique-queles-sont-les-regles-pour-lutilisation-des-donnees-issues-des-reseaux> Commission Nationale de l'informatique et des libertés -komissio (Ranskan tietosuojaviranomaisen) 8. marraskuuta 2016 julkaisema asiakirja "Communication politique: quelles sont les règles pour l'utilisation des données issues des réseaux sociaux?".

- Huhtikuussa 2017 Yhdistyneen kuningaskunnan tietosuojavaltuutetun virasto (Information Commissioner's Office, ICO) julkaisi poliittista kampanjointia koskevan ajantasaistetun ohjeen *Guidance on political campaigning*, johon sisältyi myös ohjeita data-analytiikan käytöstä poliittisessa kampanjoinnissa. ICO selitti, että kun poliittinen järjestö antaa kolmannelle osapuolelle toimeksi analysoinnin suorittamisen, yritys on todennäköisesti tietojen käsittelijä ja järjestö on puolestaan rekisterinpitäjä. Jotta tietojen käsittely olisi lainmukaista, on otettava huomioon rekisterinpitäjän ja tietojen käsittelijän välistä suhdetta koskevat tietosuojalainsäädännön erityissäännökset ⁽¹⁾.

Kansallisten tietosuojaviranomaisten ohjeet voivat tarjota tietosuoja- ja yksityisyyttä koskevan lainsäädännön säännösten täydentävää virallista tulkintaa, jossa otetaan huomioon kansallisten poliittisten järjestelmien organisaatioiden väliset erot ⁽²⁾.

iii) Tämän Euroopan tietosuojavaltuutetun lausunnon tarkoitus

Euroopan tietosuojavaltuutetun visiona on auttaa EU:ta näyttämään esimerkkiä tietosuojasta ja yksityisyydestä digitaalisella aikakaudella käytävässä maailmanlaajuisessa vuoropuhelussa löytämällä monitieteisiä toimintapoliittisia ratkaisuja massadatan aiheuttamiin haasteisiin ja luomalla eettisen ulottuvuuden henkilötietojen käsittelyyn ⁽³⁾. Olemme vaatineet, että rekisteröityjä kohdellaan yksilöinä eikä vain kuluttajina tai käyttäjinä. Olemme myös korostaneet eettisiä kysymyksiä, jotka liittyvät ennustavan profiloinnin ja algoritmiperusteisen yksilöllistämisen vaikutuksiin ⁽⁴⁾. Olemme vaatineet digitaalisen yhteiskunnan vastuullista ja kestävästä kehittämisestä, joka perustuu henkilötietojen yksilölliseen valvontaan, yksityisyydensuojan huomioon ottamiseen suunnittelussa sekä vastuullisuuteen ja johdonmukaiseen täytäntöönpanoon ⁽⁵⁾. Euroopan tietosuojavaltuutetun eettinen neuvonantajaryhmä totesi tammikuun 2018 raportissaan, että äänten kalastelun mikrokohdistaminen muuttaa julkisen keskustelun sääntöjä ja kaventaa keskusteluun ja ajatusten vaihtoon käytettävissä olevaa tilaa, minkä vuoksi on kiireellisesti käytävä demokraattista keskustelua tietojen käytöstä ja hyödyntämisestä poliittiseen kampanjointiin ja päätöksentekoon ⁽⁶⁾.

Tämä kysymys tietojen ja henkilötietojen käyttämisestä ihmisten ja politiikan manipulointiin ulottuu tietysti tietosuoja- ja oikeuden ulkopuolelle. Yksilöllistetty, mikrokohdennettu verkkoympäristö luo ”informaatiokuplia”, joissa ihmiset joutuvat alttiiksi yhä suuremmalle määrälle samaa tietoa ja kohtaavat entistä vähemmän mielipiteitä, mikä johtaa yhä vahvempaan poliittiseen ja ideologiseen polarisoitumiseen ⁽⁷⁾. Se lisää valheellisten kertomusten ja salaliittojen levinneisyyttä ja vakuuttavuutta ⁽⁸⁾. Tutkimusten mukaan ihmisten uutissyötöiden tai hakutulosten manipulointi voi vaikuttaa heidän äänestyskäyttäytymiseensä ⁽⁹⁾.

Euroopan tietosuojavaltuutetun tehtävänä on auttaa varmistamaan, että henkilötietojen käsittely palvelee ihmistä, kuten yleisessä tietosuoja-asetuksessa säädetään, eikä päinvastoin ⁽¹⁰⁾. Teknistä kehitystä ei pitäisi estää, vaan sitä olisi ohjattava

⁽¹⁾ https://ico.org.uk/media/for-organisations/documents/1589/promotion_of_a_political_party.pdf Information Commissioner's Office "Guidance on political campaigning" [20170426].

⁽²⁾ Yleisen tietosuoja-asetuksen 57 artiklan 1 kohdan d alakohdan mukaisesti jokaisen valvontaviranomaisen on alueellaan [...] edistetävä rekisterinpitäjien ja henkilötietojen käsittelijöiden tietämystä niille tämän asetuksen mukaan kuuluvista velvollisuuksista.

⁽³⁾ Ks. Euroopan tietosuojavaltuutetun strategia "Leading by example: The EDPS Strategy 2015–2019", s. 17. Massadata tarkoittaa mielestämme käytäntöä, jossa yhdistetään valtavat määrät eri lähteistä peräisin olevia tietoja ja analysoidaan niitä ja jossa oppivia algoritmeja käytetään usein päätösten tukena. Yksi suurimmista massadatan hyödyistä yritysten ja hallitusten kannalta perustuu kuitenkin ihmisten käyttäytymisen seurantaan niin kollektiivisesti kuin yksilötasolla ja tästä seurannasta saataviin ennakkointimahdollisuuksiin; Euroopan tietosuojavaltuutetun lausunto 4/2015, Kohti uutta digitaalista etiikkaa: Tietosuoja, ihmisarvo ja teknologia, 11.9.2015, s. 6.

⁽⁴⁾ Ihmisten käyttäytymisen ennakoitiin käytettäviin profiileihin liittyvä leimautumisen riski, ja ne vahvistavat olemassa olevia stereotyyppisiä, sosiaalisia ja kulttuurista eriytymistä ja syrjäytymistä. Joukkoäly heikentää tällä tavoin henkilökohtaisen valinnan mahdollisuuksia ja yhtäläisiä mahdollisuuksia. Tällaiset niisanotut informaatiokuplat tai henkilökohtaiset kaikukammiot voivat viime kädessä tukahduttaa juuri sen luovuuden, innovoinnin ja ilmaisu- ja yhdistymisvapauden, jotka ovat siivittäneet digitaalteknologian menestystä; Euroopan tietosuojavaltuutetun lausunto 4/2015, s. 13 (viittaukset jätetty pois).

⁽⁵⁾ Euroopan tietosuojavaltuutetun lausunto 7/2015 Meeting the challenges of big data, s. 9.

⁽⁶⁾ Euroopan tietosuojavaltuutetun eettisen neuvonantajaryhmän raportti, tammikuu 2018, s. 28.

⁽⁷⁾ Ks. esimerkiksi The Economist, How the World Was Trolled (marraskuu 4–10, 2017), osa 425, nro 9065, s. 21–24.

⁽⁸⁾ Allcott H. ja Gentzkow M., Social Media and Fake News in the 2016 Election (kevät 2017). Stanford University, Journal of Economic Perspectives, osa 31, nro 2, s. 211–236. <https://web.stanford.edu/~gentzkow/research/fakenews.pdf>, s. 219.

⁽⁹⁾ Yhdessä kokeessa sosiaalisen median foorumien käyttäjille kerrottiin, miten heidän ystävänsä olivat kertoneet äänestäneensä. Tämä johti siihen, että välikauden kongressivaaleissa vuonna 2010 äänestäneiden osuus väestöstä kasvoi tilastollisesti merkittävästi (0,14 prosenttia äänestysikäisestä väestöstä eli noin 340 000 äänestäjää); Allcott H. ja Gentzkow M., Social Media and Fake News in the 2016 Election (kevät 2017), Stanford University, Journal of Economic Perspectives, osa 31, nro 2, s. 211–236, s. 219). Eräässä toisessa tutkimuksessa erot Googlen hakutuloksissa pystyivät tutkijoiden mukaan muuttamaan epävarmojen äänestäjien äänestysmielityksiä 20 prosentilla; Zuiderveen Borgesius, F. & Trilling, D. & Möller, J. & Bodó, B. & de Vreese, C. & Helberger, N. (2016). Should we worry about filter bubbles?. Internet Policy Review, 5(1). DOI: 10.14763/2016.1.401, s. 9.

⁽¹⁰⁾ Luonnollisten henkilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä sekä näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta ja direktiivin 95/46/EY kumoamisesta 27 päivänä huhtikuuta 2016 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2016/679, jäljempänä ”yleinen tietosuoja-asetus”, johdanto-osan 4 kappale.

arvojemme mukaisesti. Perusoikeuksien sekä tietosuoja koskevan oikeuden noudattaminen on erityisen tärkeää vaalien oikeudenmukaisuuden varmistamiseksi. Tämä on otettava huomioon etenkin, kun Euroopan parlamentin vaalit pidetään vuonna 2019 ⁽¹⁾. Tämä lausunto on viimeinen Euroopan tietosuojavaalutuetun laajoista toimista, joilla on pyritty selvittämään, miten tietosuoja olisi sovellettava akuuteimpien yhteiskuntapoliittisten ongelmien ratkaisemiseksi. Lausunto perustuu Euroopan tietosuojavaalutuetun aiempaan asiakirjaan, joka koskee massadataa ja digitaalista etiikkaa sekä kilpailuun perustuvien ja oikeudenmukaisten markkinoiden sääntelyn koordinoinnin tarvetta ⁽²⁾. Lausunnossa on aluksi yhteenveto prosessista, jossa henkilötiedot ovat käyttövoimana digitaalisen seurannan, mikrokohdentamisen ja manipuloinnin vallitsevalle syklille ja määrittävät sitä. Sen jälkeen lausunnossa tarkastellaan erilaisten toimijoiden rooleja digitaalisten tietojen ekosysteemissä. Siinä tarkastellaan myös asiaan liittyviä perusoikeuksia, asiaan liittyviä tietosuojaoperaatioita ja muita asiaan liittyviä oikeudellisia velvoitteita. Lopuksi siinä todetaan, että verkkomanipuloinnin ongelma pahenee todennäköisesti entisestään ja että pelkästään yksi yksittäinen sääntelyllinen lähestymistapa ei riitä. Sääntelyviranomaisten on sen vuoksi ryhdyttävä kiireellisesti yhteistyöhön, jotta ne voivat puuttua paitsi paikallistettuun väärinkäyttöön myös markkinoiden liiallisen keskittymisen aiheuttamiin rakenteellisiin vääristymiin.

7. PÄÄTELMÄT

Verkkomanipulointi on uhka yhteiskunnalle, koska ihmisten on informaatiokuplien ja suljettujen yhteisöjen vuoksi entistä vaikeampi ymmärtää toisiaan ja jakaa kokemuksia. Tämä "sosiaalisen liiman" heikentyminen voi heikentää demokratiaa sekä monia muita perusoikeuksia ja -vapauksia. Verkkomanipulointi on myös oire vaikeaselkoisuudesta ja vastuullisuuden puutteesta digitaalisissa ekosysteemissä. Ongelma on todellinen ja kiireellinen. Se pahenee todennäköisesti, kun internetiin kytkeytyy entistä enemmän ihmisiä ja esineitä ja kun keinoälyjärjestelmien merkitys kasvaa. Ongelma johtuu osaksi henkilötietojen vastuuttomasta, laittomasta tai epäeettisestä käytöstä. Avoimuus on välttämätöntä, mutta se ei yksinään riitä. Sisällönhallinta voi olla tarpeen, mutta sen ei voida antaa heikentää perusoikeuksia. Osana ratkaisua on sen vuoksi voimassa olevien sääntöjen ja etenkin yleisen tietosuoja-asetuksen täytäntöönpanon tarkka valvonta samanaikaisesti muiden vaaleja ja tiedotusvälineiden moniarvoisuutta koskevien normien täytäntöönpanon kanssa.

Aiheesta käytävän keskustelun edistämiseksi Euroopan tietosuojavaalutuettu kutsuu keväällä 2019 koolle työpajan, jossa tietosuoja koskevan sekä vaaleja ja audiovisuaalialaa koskevan lainsäädännön alalla toimivat kansalliset sääntelyviranomaiset voivat tutkia edelleen tätä vuorovaikutusta, keskustella haasteista, joita ne kohtaavat, ja harkita mahdollisuuksia yhteisiin toimiin ottaen huomioon myös tulevat Euroopan parlamentin vaalit.

Tässä lausunnossa on todettu, että teknologia ja markkinakäyttäytyminen aiheuttavat haittaa rakenteellisen epätasapainon ja vääristymien vuoksi. Olemme vaatineet innovoinnin kannustimien mukauttamista. Teknologiajätit ja pioneerit ovat tähän mennessä hyötynyt suhteellisen sääntelemättömässä ympäristössä toimimisesta. Vaikutukset ulottuvat perinteisiin toimialoihin ja alueellisen lainkäyttövallan perusmuotoihin, suvereniteettiin ja myös yhteiskunnallisiin normeihin sekä demokratiaan. Nämä arvot ovat riippuvaisia äänen monikirjoisuudesta ja puolueiden välisestä tasapainoilasta. Yksittäiset toimijat tai alat eivät yksinään pysty ratkaisemaan tätä ongelmaa. Tietosuoja on osa ratkaisua ja saattaa olla odotettua suurempi osa. Ei riitä, että luotetaan niiden kaupallisten toimijoiden vilpittömään mieleen, joilla ei viime kädessä ole vastuuta. Meidän on nyt puututtava tilanteeseen, jotta digitalisoitumisen hyödyt voidaan jakaa oikeudenmukaisemmin.

Tehty Brysselissä 19. maaliskuuta 2018.

Giovanni BUTTARELLI

Euroopan tietosuojavaalutuettu

⁽¹⁾ Kuten Euroopan ihmisoikeustuomioistuinin totesi asiassa *Orlovskaya Iskra v. Venäjä*, "vapaat vaalit ja sananvapaus, erityisesti poliittisen keskustelun vapaus, muodostavat yhdessä jokaisen demokraattisen järjestelmän kulmakiven. Nämä kaksi oikeutta kytkeytyvät toisiinsa ja vahvistavat toisiaan. Sananvapaus on esimerkiksi yksi tarpeellisista olosuhteista, jotka takaavat kansalaisten vapaan mielipiteen ilmaisun lainsäädäntöelintä valittaessa". Tästä syystä on erityisen tärkeää, että kaikenlaisten mielipiteiden ja tietojen annetaan liikkua vapaasti vaaleja edeltävänä aikana. Vaalikeskustelujen yhteydessä on erityisen tärkeää, että ehdokkaat voivat esteettä harjoittaa sananvapautta" (viittaukset jätetty pois tekstistä), 110 kohta. <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-171525>.

⁽²⁾ 2014 – Alustava lausunto "Yksityisyyden suoja ja kilpailukyky massadatan aikakaudella"; 2015 – lausunto 4/2015 Kohti uutta digitaalista etiikkaa. Tietosuoja, ihmisarvo ja teknologia; 2015 – lausunto 7/2015 Meeting the challenges of big data. A call for transparency, user control, data protection by design and accountability; 2016 – Euroopan tietosuojavaalutuetun lausunto 8/2016 perusoikeuksien tehokkaasta valvonnasta massadatan aikakaudella.